

Η διοίκηση της Εκκλησίας επί Γερμανικής Κατοχής

[Ορθοδοξία / Εκκλησιαστική Ιστορία](#)

[Σωτήριος Μυλωνάς, Υποψήφιος Δρ. Θεολογίας](#)

(Προηγούμενη δημοσίευση: <https://www.pemptousia.gr/?p=167181>)

Η Γερμανική κατοχή στην Ελλάδα από τον Απρίλιο του 1941 έδωσε την εξωτερική αφορμή για επάνοδο της Εκκλησίας στην κανονική τάξη. Ο Χρύσανθος αρνήθηκε ορθά από εθνική άποψη σωστά να ορκίσει την πρώτη κατοχική κυβέρνηση της Ελλάδος του στρατηγού Τσολάκογλου. Συγχρόνως, απαγόρευσε σε ιερείς και Αρχιερείς της Εκκλησίας να κάνουν το ίδιο, δηλ. να ορκίσουν την κατοχική κυβέρνηση. Η ενέργεια αυτή είχε ως αποτέλεσμα να απομακρυνθεί ο Χρύσανθος και να επανέλθει ο Δαμασκηνός^[1].

Στις 5 Ιουλίου 1941 αποκαταστάθηκε από Μείζονα Σύνοδο στο θρόνο του ο Αρχιεπίσκοπος Δαμασκηνός[2]. Κατά τη διάρκεια της Κατοχής, πέτυχε την ψήφιση του Νέου Καταστατικού Χάρτη, όπου δημοσιεύτηκε ως Νόμος 671/1943: «Περί Καταστατικού Χάρτου της Εκκλησίας της Ελλάδος»[3]. Με το νέο Καταστατικό Νόμο επανήλθαν σε ισχύ οι θεμελιώδεις διατάξεις του Κωδικοποιημένου Καταστατικού Χάρτη 5438/1932, που είχαν διατυπωθεί για πρώτη φορά στον Καταστατικό Νόμο 5187 του 1931. Έτσι παραμερίστηκε ο προβληματισμός για τη Συνταγματικότητα της Συνόδου της Ιεραρχίας, που αναπτύχθηκε την περίοδο της διακυβέρνησης της δικτατορίας του Μεταξά. Το άρθρο 2 είναι ακριβής αντιγραφή των νόμων του 1931 και 1932[4]. Με τον Καταστατικό Χάρτη του 1943 το έργο της Ιεράς Συνόδου δεν προσδιορίζεται ως διοικητικό. Διοικητικό Σώμα είναι μόνο η Διαρκής Σύνοδος, η οποία αποτελεί τον ο (συλλογικό) «πρώτο» της Εκκλησίας.

Με το Νέο Καταστατικό Χάρτη έχουμε επαναφορά της διάταξης που αφορά την τακτική σύγκληση της συνόδου ανά 3 έτη (άρθρο 3) αυτό-δικαίως, όπως όριζε ο Καταστατικός Χάρτης του 1931 (1932), και όχι ανά 5, όπως όριζε ο Καταστατικός Χάρτης του 1940. Το σωστό όμως είναι ότι, η Ιεραρχία έπρεπε να συγκαλείται κάθε ένα έτος. Ορίστηκε ότι η Διαρκής Σύνοδος πρέπει να αποτελείται (βάσει του άρθρου 4) από 12 Μητροπολίτες, 6 της Αυτοκέφαλης Εκκλησίας της Ελλάδος και 6 από τις επαρχίες των Νέων Χωρών, του Οικουμενικού θρόνου.

Η εκλογή του Αρχιεπισκόπου γίνεται απ' όλη την Ιεραρχία, σε έκτακτη σύγκληση, σύμφωνα με τους Κανόνες χωρίς την παρέμβαση της Πολιτείας. Ο Καταστατικός Χάρτης του 1943 δεν ήταν απλά ένα αντί-γραφο του 1931 και 1932, αλλά περιείχε μια σημαντική διαφορά για την εκλογή των Μητροπολιτών. Στους Καταστατικούς

Χάρτες 1931 και 1932, τους Μητροπολίτες εξέλεγε ο Υπουργός Παιδείας και Θρησκευμάτων. Δηλαδή, η Ιεραρχία διάλεγε τρεις υποψηφίους και ο Υπουργός επέλεγε έναν. Αυτή η διάταξη τόνιζε προκλητικά την κυριαρχία της Πολιτείας έναντι της Εκκλησίας, γιατί τις Μητροπόλεις θα τις καταλάμβαναν οι ευνοούμενοι της Κυβερνήσεως. Αποτελούσε μεγάλη επιτυχία του Αρχιεπισκόπου Δαμασκηνού η καθιέρωση της εκλογής των Μητροπολιτών από την Διαρκή Ιερά Σύνοδο με τον Καταστατικό Χάρτη του 1943 (άρθρο 17)[5], χωρίς να εμπλέκεται η Πολιτεία. Το ορθότερο είναι να συγκαλείται η Ιεραρχία με βάση τους Κανόνες.

Όταν σταμάτησε η ανάμιξη της Πολιτείας στις εκλογές των Μητροπολιτών τότε αντιστράφηκε το σκηνικό. Η Εκκλησία χειραφετήθηκε από την Πολιτεία και γι' αυτό τον λόγο ο Καταστατικός Χάρτης του 1943 θεωρήθηκε άριστος με γνώμονα την εκκλησιαστική άποψη. Μ' αυτό τον τρόπο, επήλθε στην Εκκλησία ηρεμία και γαλήνη και διατηρήθηκαν ως επί το πλείστον καλές οι σχέσεις μεταξύ Εκκλησίας και Πολιτείας για αρκετά χρόνια, σχεδόν μέχρι το 1967, παρά τις νομοθετικές παρεμβάσεις της τελευταίας στο διάστημα 1959-1967, οι οποίες όμως δεν αλλοίωσαν την υφιστάμενη διοικητική διάρθρωση της Εκκλησίας[6].

(Συνεχίζεται)

[1] Αγγελόπουλου Αν. Αθ., *Ιστορία δομών* ό.π., σ. 65 .

[2] Βλ. Κονιδάρη Γερ., *Ιστορία*, τ. Β', σσ. 292-293.

[3] ΦΕΚ 324 Α'/27 Σεπτεμβρίου 1943. Βλ. και Τζωρτζάτου Β., *Η καταστατική* ό.π., σσ. 268-308.

[4] Βλ. Τζωρτζάτου Β., *Η καταστατική* ό.π., σ. 268. Τσαγκάρη Αγγελικής, *Η ιστορία* ό.π., σσ. 305-306. Παναγόπουλου Θ. Ιωάννου, *Το Αρχιεπισκοπικόν* ό.π., σ. 28.

[5] Βλ. Τζωρτζάτου Β., *Η καταστατική* ό.π., σ. 283.

[6] Τζωρτζάτου Β., *Οι βασικοί θεσμοί*, ό.π., σ. 66 κ.ε

<http://bit.ly/2whDicC>